

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра адвокатури

ОРГАНІЗАЦІЯ АДВОКАТУРИ ТА АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

**Навчальний посібник
для підготовки до комплексного іспиту**

Харків
«Право»
2021

Колектив авторів:

- д. ю. н., проф. *Т. Б. Вільчик* (питання 1–9, 62–65, 72, 77, 84);
д. ю. н., доц. *І. В. Назаров* (питання 12 (у співавт. з Я. О. Ковальновою), 15, 16, 18, 79, 80, 85–87, 100);
д. ю. н., доц. *О. М. Овчаренко* (питання 26 (у співавт. з А. В. Іванцовою), 33, 48–54, 56–61, 82, 83);
д. ю. н., доц. *С. О. Іваницький* (питання 13, 14, 17, 55);
к. ю. н., доц. *О. О. Шандула* (питання 73–76, 88–90, 92–99);
к. ю. н., доц. *А. В. Іванцова* (питання 21, 22, 24–25, 26 (у співавт. з О. М. Овчаренко), 27–28, 30 (у співавт. з Ю. О. Ремесковою), 35, 38 та 42 (у співавт. з Ю. О. Ремесковою), 43, 45 (у співавт. з Ю. О. Ремесковою));
к. ю. н., асист. *Я. О. Ковальова* (питання 12 (у співавт. з І. В. Назаровим), 19, 20, 23, 29, 31–32, 34, 66–71, 91);
к. ю. н., асист. *Ю. О. Ремескова* (питання 30 (у співавт. з А. В. Іванцовою), 36, 37, 38 (у співавт. з А. В. Іванцовою), 39–41, 42 (у співавт. з А. В. Іванцовою), 44, 45 (у співавт. з А. В. Іванцовою), 46–47);
к. ю. н., доц. *О. Ю. Дудченко* (питання 10, 11, 78, 81)

Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб.

О-64 для підгот. до комплекс. іспиту / [Т. Б. Вільчик, І. В. Назаров, О. М. Овчаренко та ін.]. – Харків : Право, 2021. – 448 с.

ISBN 978-966-998-141-7

Навчальний посібник розроблено відповідно до навчальної програми для підготовки до комплексного державного іспиту «Організація адвокатури та адвокатська діяльність». У виданні представлено системне викладення питань курсу, аналізуються історія розвитку адвокатури в Україні, міжнародні стандарти та основні принципи її організації та діяльності, досліджуються система правових гарантій адвокатської діяльності, організація адвокатського самоврядування, питання адвокатської етики, проводиться порівняльно-правовий аналіз законодавства України та країн Європейського Союзу, аналізуються інші питання організації та діяльності адвокатури.

Видання розраховано на студентів та викладачів закладів вищої освіти юридичного спрямування, адвокатів та широке коло зацікавлених осіб.

УДК 347.97/99(477):061.1ЄС

© Вільчик Т. Б., Назаров І. В.,
Овчаренко О. М. та ін., 2021

© Оформлення. Видавництво
«Право», 2021

ISBN 978-966-998-141-7

ЗМІСТ

1. Історичні етапи формування та розвитку інституту адвокатури в світі	8
2. Правові основи діяльності адвокатури в Україні	11
3. Міжнародні стандарти адвокатської діяльності	19
4. Поняття інституту адвокатури та роль адвокатів у здійсненні правосуддя	25
5. Система принципів інституту адвокатури: інституціональні, організаційні, функціональні	31
6. Принципи адвокатської діяльності за Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: загальна характеристика	33
7. Принцип конфіденційності в адвокатській діяльності: національне правове регулювання	38
8. Принцип конфіденційності адвокатської діяльності у практиці Європейського суду з прав людини	40
9. Принцип уникнення конфлікту інтересів у діяльності адвокатури: національне правове регулювання та міжнародні стандарти	46
10. Право на професійну правничу допомогу як елемент права на захист особи	52
11. Основні стандарти права на правничу допомогу, встановлені практикою Європейського суду з прав людини	54
12. Доступ до професії адвоката в Україні: вимоги та обмеження, процедура складання кваліфікаційного іспиту	57
13. Доступ до професії адвоката в зарубіжних країнах: основні моделі та загальна характеристика	64
14. Функції адвокатури: поняття, система та змістовна характеристика	67
15. Особливості статусу адвоката іноземної держави при занятті адвокатською діяльністю в Україні	70
16. Стажист адвоката. Порядок проходження стажування в Україні	73
17. Особливості проходження стажування у адвоката в зарубіжних країнах	75
18. Єдиний реєстр адвокатів України: порядок ведення, внесення інформації та змін	78
19. Гарантії адвокатської діяльності: міжнародні та національні стандарти	82
20. Інститут імунітету та недоторканності адвоката в Україні	86
21. Професійні права адвоката в Україні: класифікація та загальна характеристика	88

22. Професійні обов'язки адвоката в Україні: класифікація, загальна характеристика та проблеми реалізації.....	91
23. Професійні права та обов'язки адвокатів у зарубіжних країнах: порівняльно-правова характеристика.....	94
24. Види адвокатської діяльності в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правова характеристика.....	99
25. Правовий статус помічника адвоката: права та обов'язки.....	106
26. Особливості юридичної відповідальності адвоката в Україні.....	111
27. Самоврядування адвокатської професії. Міжнародно-правові стандарти з питань адвокатського самоврядування.....	120
28. Правові засади адвокатського самоврядування в Україні.....	123
29. Системи органів адвокатського самоврядування у зарубіжних країнах: основні моделі та порівняльно-правова характеристика.....	126
30. Кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури України: порядок формування, структура та повноваження.....	130
31. Підстави та порядок притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, види дисциплінарних стягнень в Україні.....	132
32. Міжнародні стандарти в сфері дисциплінарної відповідальності адвоката.....	137
33. Стадії дисциплінарного провадження щодо адвоката в Україні: загальна характеристика процедур та прав учасників.....	140
34. Види дисциплінарних стягнень, які застосовуються до адвокатів в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правова характеристика.....	148
35. Система органів адвокатського самоврядування в Україні: види та розподіл компетенцій.....	150
36. Зупинення, припинення та відновлення права на зайняття адвокатською діяльністю в Україні: підстави, порядок, наслідки.....	156
37. З'їзд адвокатів України: статус, повноваження, порядок роботи.....	160
38. Рада адвокатів України. Порядок формування та повноваження.....	162
39. Рада адвокатів регіону. Порядок формування та повноваження.....	164
40. Ревізійні комісії адвокатури: види, порядок формування та повноваження.....	166
41. Конференції адвокатів регіону: статус, повноваження, порядок роботи.....	168
42. Національна асоціація адвокатів України: завдання, порядок формування, структура та компетенція.....	169
43. Акти органів адвокатського самоврядування та Національної асоціації адвокатів України: загальна характеристика.....	173

44. Фінансове забезпечення органів адвокатського самоврядування в Україні	178
45. Організаційно-правові форми діяльності адвокатури України: види та загальна характеристика	182
46. Адвокатське бюро та адвокатське об'єднання як організаційно-правові форми діяльності адвокатури України: порядок реєстрації та організації роботи	188
47. Договір про надання правової допомоги: предмет, права і обов'язки сторін, форма, строк	193
48. Підстави та правові наслідки відмови в укладенні договору про надання правової допомоги.....	196
49. Підстави та правові наслідки одностороннього розірвання клієнтом договору про надання правової допомоги	199
50. Підстави та правові наслідки одностороннього розірвання адвокатом договору про надання правової допомоги. Обов'язки адвоката при розірвання договору	200
51. Міжнародні стандарти етики професійних відносин адвоката з клієнтом та їх імплементація в законодавчу модель України	202
52. Особливості оплати праці адвоката в Україні: принцип розумності у визначенні розміру гонорару	209
53. Формування гонорарної політики адвоката на міжнародному та національному рівнях.....	213
54. Спілки та асоціації адвокатів. Громадські об'єднання адвокатів на їх місце у системі адвокатури України	217
55. Міжнародні громадські об'єднання адвокатів: види, статус, особливості функціонування	224
56. Норми професійної етики як специфічний регулятор адвокатської діяльності.....	231
57. Загальна характеристика Правил адвокатської етики України, правові наслідки їх порушення	235
58. Деонтологічні принципи адвокатської діяльності в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правова характеристика.....	251
59. Деонтологічні аспекти відносин адвоката з клієнтом в Україні	262
60. Поняття та предмет адвокатської таємниці. Гарантії забезпечення адвокатської таємниці за законодавством України	273
61. Підстави та наслідки правомірного розкриття адвокатської таємниці за законодавством України	278
62. Деонтологічні аспекти відносин адвоката із судовими, правоохоронними та іншими державними органами	285

63. Етичні аспекти взаємин між адвокатами та органами адвокатського самоврядування	290
64. Принципи поведінки адвокатів у соціальних мережах	292
65. Особливості рекламування адвокатської діяльності в Україні та зарубіжних країнах	298
66. Порядок підвищення кваліфікації адвокатами України	303
67. Юридична відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики в Україні	307
68. Повноваження адвоката під час розгляду кримінальних справ у судах різних інстанцій	310
69. Випадки обов'язкової участі захисника у кримінальному провадженні. Порядок призначення, обрання, тимчасового призначення захисника	321
70. Відмова адвоката від здійснення захисту. Відмова від захисника та його заміна у кримінальному провадженні	324
71. Поняття, сутність та основні елементи тактики захисту. Принципи тактики та методики захисту	326
72. Принцип професійної компетентності у діяльності адвокатури	331
73. Тактика та методика адвокатської діяльності на стадії досудового розслідування	332
74. Особливості участі захисника в судових дебатах	338
75. Судова промова адвоката: поняття та значення	345
76. Процесуальні гарантії діяльності адвоката в кримінальному провадженні	348
77. Принцип незалежності адвокатури та його правові гарантії	352
78. Особливості діяльності адвоката на стадії досудового врегулювання господарських спорів в Україні	356
79. Адвокат в конституційному судочинстві: права, обов'язки, особливості участі	361
80. Особливості участі адвоката у процедурі медіації в Україні та зарубіжних країнах	367
81. Організація діяльності адвоката під час звернення до Європейського суду з прав людини	370
82. Адвокатський запит: сутність та значення	373
83. Адвокатське досье: поняття, типова структура та особливості ведення	376
84. Страхування адвокатської діяльності: зарубіжний досвід та шляхи впровадження в Україні	380

85. Захист професійних прав та інтересів адвокатів в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз	386
86. Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні: статус, компетенція, порядок організації роботи.....	390
87. Спеціалізація адвокатів: аналіз зарубіжної практики	394
88. Інститут безоплатної правової допомоги: правова природа та особливості адміністрування.....	396
89. Системи безоплатної правової допомоги у зарубіжних країнах: моделі та загальна характеристика	400
90. Правове регулювання надання адвокатами безоплатної правової допомоги в Україні	404
91. Принципи державної політики України у сфері надання безоплатної правової допомоги та роль адвокатури у їх реалізації	408
92. Право на безоплатну правову допомогу у практиці Європейського суду з прав людини	412
93. Суб'єкти права на отримання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні	416
94. Укладання контрактів з адвокатами, що надають безоплатну вторинну правову допомогу	419
95. Взаємодія адвокатів з центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги.....	424
96. Оцінка якості надання безоплатної правової допомоги	431
97. Підстави та порядок припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги. Заміна адвоката	434
98. Особливості оплати праці адвоката за надання безоплатної правової допомоги.....	437
99. Права та обов'язки адвоката, з яким укладено договір про надання безоплатної вторинної правової допомоги	439
100. Особливості оподаткування адвокатської діяльності в Україні	441

1. Історичні етапи формування та розвитку інституту адвокатури в світі

Адвокатура існувала в усі часи й у всіх народів, вона виникла ще тоді, як люди вперше засвоїли форми громадянського устрою. У стародавніх країнах правосуддя здійснювалося із застосуванням принципів усності, гласності, змагальності (у Стародавній Індії) або ж це був процес письмовий і таємний (у Стародавньому Єгипті). У стародавніх іудеїв, де суд був змагальним і гласним, підсудні мали право на захист. Професійні правозахисники з'явилися значно пізніше, коли звичаєве право замінилося писаними законами.

Особливо розвинених форм адвокатська професія набула в таких античних країнах Середземномор'я, як Греція та Рим. Так, в Греції, хоча особливого стану адвокатів не існувало, вже склався особливий клас осіб, які присвятили себе складанню промов для виголошення їх позивачами у суді.

Сам термін «advocatus» (адвокат) з'явився в античному Римі в республіканські часи, але на початковому етапі він ще не мав ні значення правознавця – юрисконсульта, ні патрона, він стосувався характеристики зовсім інших осіб. Спочатку цим терміном називалися родичі й друзі позивача, які давали певні поради щодо судового процесу. Згодом цей термін було поширено на осіб, що сприяли стороні готувати докази, матеріали для патрона.

Як і в Греції, у Римі адвокатура була тісно пов'язана з ораторським мистецтвом. Патрони не стільки піклувалися про представлення юридичних позицій, скільки про виявлення красномовства.

Афінське судочинство вимагало, щоб сторони особисто виступали в суді на свій захист. З цих причин виникла потреба в логографях, в людях, які допомагали складати тексти промов. Згодом, суд дозволив, щоб поряд із стороною ще й виступав інший громадянин. Спочатку промови, що мали назву логографії, склалися для рідних і друзів, але потім їх написання стало заняттям окремого класу осіб, що називалися логографами або дикографами. Першим професійним логографом вважається Антифон (V в. до Р. Х.), який ввів звичай брати плату за створення судових промов. Пізніше з'являється цілий ряд інших логографів, серед яких Лизій, Ісократ, Есхіл і Демосфен.

Такою була первинна форма адвокатури в Греції, форма, яку ще називають «німою адвокатурою». Вона залишалася пануючою до завершення періоду республіки. Хоча переконлива, майстерно складена промова безумовно потрібна, однак красномовність, спосіб її висловлення та розуміння суті може стати вирішальним чинником, який впливає на суддів. Саме тому виникає необхідність в тому, щоб судові промови виголошували професійні оратори.

Римська адвокатура заслуговує особливої уваги. З неї фактично почався висхідний розвиток світової адвокатури. В Римі, як і в Греції, первісною формою була *родинна адвокатура*. Дані, що збереглися в деяких пам'ятниках про найдавніші судові процеси свідчать, що родинна адвокатура віддавна існувала в італійських народів, родинний захист був здавна звичайним явищем у Римі. Однак у юридичній літературі можна зустріти думки про те, що формування адвокатури в Римі почалося з інституту патронату.

Патронат є свого роду перехідною формою від родинної до довірної адвокатури. Початковий патронат, що мав родинний характер, на перших порах свого існування більш – менш задовільно виконував своє призначення. Світоглядні та ідеологічні форми, що були вироблені в Греції на різних етапах її розвитку, виявлялися придатними для використання новим античним суспільством із наповненням цих форм новим змістом. Що стосується адвокатури, то в античному Римі знання законів було прерогативою патриціїв, оскільки лише вони допускалися до управління в державі, відправлення правосуддя й патронату.

Відносини між патронами і клієнтами були побудовані за аналогією з родинними відносинами. Зв'язок клієнта з патроном вважався постійним і навіть успадковувався. Патрон повинен був усіляко сприяти клієнтові, захищати його інтереси перед судом так, як захищав інтереси своїх родичів. Таким чином, патронат сам по собі не вніс нового принципу в розвитку адвокатури: захист патронів був результатом поширення родинної адвокатури на осіб, що перебували у відносинах, подібних до родинних. Проте, патронат був безпосереднім джерелом, з якого розвилася вільна адвокатура.

Коли патронат остаточно розпався, і вивчення права стало можливим для всіх бажаючих, розвиток юридичної професії пішов двома

різними шляхами. Одні юристи, що не володіли красномовством, зайнялися виключно юридичним консультуванням. Інші, навпаки, вдалися до адвокатури, причому іноді суміщали її з консультуванням. Перші мали назву юрисконсультів або правознавців. Їх діяльність полягала в наданні юридичних порад (*respondere*), участі при укладенні угод для дотримання необхідних формальностей (*cavere*) і підтримки в суді адвокатів, які не завжди були знайомі з правом (*agere*). Консультації надавалися або вдома або на форумі. Юрисконсультами були звичайно патриції, які, за загальним правилом, надавали послуги безоплатно. Вони могли отримувати винагороду лише у формі добровільної пожертви.

Для римської адвокатури характерними є дві форми її організації. Умовно їх можна визначити як адвокатура республіканського періоду та адвокатура часів імперії. Ці форми організації адвокатури суттєво різняться між собою. Різниця між ними зумовлена, в основному, зміною форми державного правління, а у зв'язку з цим і зміною підходів до організації адвокатури.

У республіканський період адвокатура залишалася вільною професією. Проте адвокатура в цей період практично так і не отримала законодавчої регламентації. Адвокатура у своїй діяльності керувалася правилами, виробленими практикою і звичаями. Умови зайняття адвокатською діяльністю, як-от: освітній ценз, фахова підготовка, моральні якості тощо – не були визначені.

З падінням республіки адвокатура, як і взагалі судові установи, зазнали значних змін. Судова влада перейшла від представників народу до імператора, верховної ради і урядових чиновників. Принципи гласності і змагальності стали обмежуватися. З'явилися зачатки слідчого процесу і письмової апеляції, а разом з тим розвивалося заочне судочинство. Збільшувалася законодавча регламентація адвокатури. В цей період було прийнято ряд постанов Сенату та інших актів, які регулювали питання гонорару. В основному вони торкалися проблеми того, на яких умовах виплачується гонорар. Таким чином, законодавство визнало оплатність послуг адвокатів.

Отже, інститут адвокатури своїм корінням сягає звичаєвого права. Першою історичною формою адвокатури визначають родину, коли функції адвокатів виконували рідні, друзі, сусіди. У Римі, як і в Греції,

первісною формою була родинна адвокатура. Професійні правозахисники з'явилися значно пізніше, коли звичаєве право замінилося писаними законами та наступним кроком розвитку адвокатури сталої формування як професійного інституту. На цьому етапі правозахист формується через представництво. Правозахисна професійна діяльність проявлялась спочатку як благодійна, тобто могла здійснюватися не за запрошенням підсудного.

Формування інституту адвокатури у теперішньому її розумінні стало результатом цивілізації античних держав, бо саме там почати формуватися професійні стандарти адвокатури як суспільного професійного явища.

Форми організації і принципи адвокатської діяльності у Стародавній Греції й Римі здійснили значний вплив на висхідний розвиток світової адвокатури.

===== 2. Правові основи діяльності адвокатури в Україні

Адвокатура України є недержавним самоврядним інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання своєї організації і діяльності в порядку, встановленому законом (ст. 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Правовою основою діяльності адвокатури України є Конституція України, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», інші законодавчі акти України (ст.3 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Необхідність діяльності адвокатури визнається державою, що підтверджується конституційним регулюванням її діяльності: прямим (ст. 59, ст. 131² Конституція України); та пов'язаним з діяльністю судової системи та правоохоронних органів (ст. ст. 3, 29 ч. 4, 55, п. 6 ст. 129 Конституції України та ін.). Стаття 59 Конституції України гарантує кожному право на отримання правничої допомоги, в тому числі – безоплатно (ч. 1 ст. 59), що є об'єктивним правом, яке впли-

ває із змісту Конституції, і є однією з складових правового статусу особистості.

Змінами, внесеними до Основного Закону держави у 2016 році, норми, присвячені інституту адвокатури, розміщені у розділі VIII – «Правосуддя», що підкреслює роль та значення цього правозахисного інституту та визначає його роль та місце як суміжний правовий інститут, що діє у механізмі судочинства поряд з іншими інститутами.

Так, відповідно до ст. 131–2 Конституції України для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Незалежність адвокатури гарантується. Засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом. Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена. У підпункті 11 пункту 16¹ Розділу XV Перехідні положення Основного закону вказується: представництво відповідно до пункту 3 частини першої статті 131¹ та статті 131² цієї Конституції виключно прокурорами або адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції – з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції – з 1 січня 2019 року. Представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року.

Відповідно до ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. З цього впливає, що діяльність адвокатури в Україні регулюється також і певними нормами відповідних міжнародних договорів. У першу чергу слід звернути увагу на Конвенцію про захист прав людини та основних свобод (1950 р.), яка набрала чинності для України 11 вересня 1997 р. Цей фундаментальний міжнародно-правовий документ передбачає низку прав і свобод людини, які безпосередньо стосуються адвокату-

ри. У Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод проголошується право обвинуваченого мати достатні можливості для підготовки свого захисту, який він може здійснювати особисто або через посередництво обраного ним самим захисника, або мати призначеного йому захисника безкоштовно. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права також проголошує принципи правового захисту людини, її прав і свобод.

Відзначимо також такі міжнародні акти:

- Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р.;

- Принципи та керівні настанови щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 20 грудня 2012 р.;

- Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі у жовтні 1988 р.;

- Стандарти незалежності юридичної професії, прийняті Міжнародною асоціацією юристів у 1990 р.,

- Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25 жовтня 2000 р. «Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків» тощо.

Основні положення про роль адвокатів, прийняті Восьмим Конгресом ООН із запобігання злочинам у серпні 1990 р., підкреслили значення адвокатури як професійного правозахисного інституту. В цьому документі, зокрема, зазначається, що кожна людина має право звернутися за допомогою до адвоката для підтвердження своїх прав і захисту на всіх стадіях кримінальної процедури, а уряд зобов'язаний гарантувати ефективну процедуру і працюючий механізм для реального і рівного доступу до адвокатів усіх осіб, які проживають на території держави, а також можливість користуватися юридичною допомогою, яка здійснюється незалежними юристами без втручання в їхню діяльність. Стандарти незалежності юридичної професії, прийняті Міжнародною асоціацією юристів у 1990 р., також затверджують демократичні принципи здійснення адвокатської професії.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», прийнятий 5 липня 2012 р., є базовим нормативним актом, що регулює

суспільні відносини, пов'язані із визначенням статусу адвокатури, її самоврядуванням, незалежністю та засадами функціонування, здійсненням в Україні адвокатської діяльності, її формами, видами, правами та обов'язками адвокатів, пов'язаними з їх самоорганізацією (самоврядуванням) та виконанням покладеного на адвокатуру конституційного завдання. Закон складається із преамбули, у якій зазначено, що Закон визначає правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні, та десяти розділів.

Крім Конституції України і Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатська діяльність регулюється цілою низкою нормативно-правових актів. Серед них *законодавства України*:

Про безоплатну правову допомогу від 2 червня 2011 р. № 3460-VI;

Кримінальний процесуальний кодекс України;

Цивільний процесуальний кодекс України;

Господарський процесуальний кодекс України;

Кодекс України про адміністративні правопорушення;

Кодекс адміністративного судочинства України;

Закон України № 435-р «Про затвердження Концепції Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки»;

Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15.05.2003 р. № 755-IV.

Укази Президента України:

«Про концепцію формування системи безоплатної правової допомоги в Україні» від 9 червня 2006 р. № 509/2006;

Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки: Указ Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015.

Акти Кабінету Міністрів України:

Про схвалення Концепції Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 4 липня 2012 р. № 435-р.;

Про затвердження Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 13 лютого 2013 р. № 394;

Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу від 4 березня 2013 р. № 130;

Про утворення Координаційного центру з надання правової допомоги та ліквідацію Центру правової реформи і законопроектних робіт при Міністерстві юстиції від 6 червня 2012 № 504;

Про умови оплати праці працівників Координаційного центру з надання правової допомоги та його територіальних відділень від 20 червня 2012 р. № 552;

Питання оплати послуг адвокатів та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу від 18 квітня 2012 р. № 305;

Про затвердження Порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі від 11 січня 2012 р. № 8;

Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб від 28 грудня 2011 р. № 1363;

Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу та вимог до професійного рівня адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги від 28 грудня 2011 р. № 1362.

Накази Міністерства юстиції України:

Про утворення центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги від 2 липня 2012 р. № 968/5;

Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги № 1091/21403 від 3 липня 2012 р.;

Про затвердження Типового положення про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги від 28 березня 2012 р. № 483/5;

Про затвердження Порядку та критеріїв залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги від 15 червня 2012 р. № 891/5;